

JOUTILAITA KILOMETREJÄ

KIRJAPAJA | HELSINKI

© TUIJA KAUPPINEN JA KIRJAPAJA, HELSINKI 2024

KANSI MIKA TUOMINEN

TAKAKANNEN KUVA ANDRES CANAL

TYPOGRAFIA MIKA TUOMINEN

VALOKUVAT TUIJA KAUPPINEN JA ILKKA KAUPPINEN

KARTTA IIRIS KALLUNKI

TAITTO MIKKO E. VIRTANEN / RUESDAHL

KIRJAPAINO MEEDIA ZONE, VIRO 2024

ISBN 978-952-354-883-1

SISÄLLYS

Alkusanat 9

KARIBIANMERELTÄ KUUMIIN LÄHTEISIIN

Kaikki alkaa Kolumbiasta 21

Kohtalokas kupillinen 27

Sissiselkkauksesta sikalan naapuriksi 37

Koskettavia kohtaamisia 45

Telttayö tulivuoren juurella 53

AMAZONIN LATVAVESILTÄ TYYNELLEMERELLE

Tiimi Parsakaali muodostuu 59

Jäätävää hellettä Ecuadorissa 70

Eväät vähissä vuoristotiellä 79

Kyläjuhlia ja laukun metsästystä 84

Pientä pohdintaa Perussa 92

Muistutus maantien vaaroista 99

ANDIEN ARMOTTOMISSA YLÄMÄISSÄ

- Kylmiä öitä ja kaivospropaganda 103
Pikkukylän biohakkeri 115
Alpakkaoppia Altiplanolla 120
Kohtalokas käynti suurkaupungissa 132
Elintasoloikka Chileen 138
Autiomaan armoilla 148

TYLSÄÄ TASAMAATA JA PATAGONIAN PUHUREITA

- Kolhuja Argentiinan valtatiellä 161
Tervetuloa Patagoniaan! 168
Sormukset yhä sormessa 172
Matenjuonnin lyhyt oppimäärä 175
Vesiteitse Chileen 178
Esterata Argentiinaan 187
Ikonista maisemaa ihailemassa 191
Vaikea päätös maailman ääressä 199

KUUMA KIERROS ATLANTIN RANNALLA

- Tangon pääkaupunki tangon takaa 206
Häpeäntunteita leppoisassa Uruguayssa 210
Peukalokyydillä Paraguayssa 219
Pyöräilyä Brasilian hiekkarannoilla 228

Jälkisanat 236

Kiitokset 241

Varusteluettelo 243

Tilastotietoja matkan varrelta 250

Inspiroivia Instagram-tilejä 253

Kirjallisuus 256

ALKUSANAT

 ulipampalaisessa huussissa ei istuta rennosti lukemassa Aku Ankkaa kuten lapsuuteni mummolassa. Kaikki keskittyminen kuluu tasapainoiluun harvassa heiluvien ohuiden lankkujen päällä. Tarpeet tehdään lattiassa olevaan reikään. Tuulisen tönön seinät ovat vanerista. Ovesta avautuu silmäkantamattomiin Andien Altiplanoa, karun kaunista Perun vuoristoylänköä.

Nousen hitaasti kyykystä ylös. Tarkistan, että takin tasku on varmasti kiinni. Olisi ikävä lähteä onkimaan huulirasvaa ja kännykkää kakkamontun pohjalta. Vedän housut jalkaani. En välitä, että pusero jää tursottamaan epämiellyttävästi housujen ulkopuolelle. Ehdin laittaa sen paremmin, kun jalkojen alla on tukevampaa maata. Avaan huussin oven ja astun ulos. Huussitönön ulkopuolella on kaksi isoa peltiä kuin ovimattoina. Pellit peittävät lautoja, joilla juuri kyykin huussin sisällä. Kukaan ei varoittanut siitä, että kakkamonttu on isompi kuin huussitönö. Toisin kuin sisään tullessani, ulos mennessäni satun astumaan sellaiseen pellin kohtaan, jossa ei ole lautaa alla. Pelti antaa periksi ja toinen jalkani tippuu haaroja myöten

kuoppaan. Tunnen, kuinka pellin terävä reuna repäisee kuori-housuni. Polvessa kirpaisee. Tarraan hädissäni kiinni kylmään maahan ja yritän vetää itseäni kohmeisilla sormilla ylös.

Huudan apua. Kukaan ei kuule.

Viisi kuukautta aikaisemmin olin katsonut anopin autokyydissä istuessani, miten oven ikkunalasissa valuva räntäsade sai bussipysäkillä seisoskelevat ihmiset näyttämään keitetyltä spagetilta. Autoradiossa J. Karjalainen ei osannut sanoa, mikä saa hänet lähtemään. Kukaan ei ole sitä pyytänyt, mutta paikoilleenkaan ei voi jäädä. En ole koskaan ollut mikään ”pakko päästä aurinkoon ja lämpimään tai mä hajoon” -tyyppi, mutta tuona helmikuuisena maanantaiaamuna tuntui erityisen hyvältä hypätä lentokoneeseen, joka veisi minut maailman toiselle puolelle ilman paluulippua.

Kun katsoin loskaisen kehäkolmosen varressa värjötteleviä työmatkalaisia, samaistuin Paul Theroux’hun, joka kertoo kirjassaan *Paikallisjunalla Patagoniaan*, kuinka hän hyppäsi koleanaamuna junaan Massachusettsissa. Muut olivat menossa junalla töihin, Theroux Etelä-Amerikkaan. En ollut lähdössä äkkipikaistuksissani äkkilähdölle vaan reissulle, jonka kipinä oli kytenyt toistakymmentä vuotta.

Spagettimaisemaa kanssani katseli auton takapenkiltä mieheni Ilkka, jonka kanssa olemme tehneet yhteisiä pyöräretkiä jo lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Ensimmäisen yhteisen vappumme vietimme pyöräillen Hiidenmaalla Virossa. Emme hankkineet mitään erityisiä varusteita vaan lähdimme matkaan silloisilla maastopyörillämme pienet repunnyssäkät selässä. Ajoimme kivisellä hiekkatiellä, joka hankasi haarovälini lähes

vereslihalle. Sen jälkeen olen kutsunut soratien kivenmurikoita pimppakiviksi. Kun Ilkan pyörä hajosi, liftasimme lähimpään kylään juopuneen kuskin kyydissä.

Rakastuimme pyöräretkeilyyn ensipolkaisulla. Yhteiset pyöräilymme ovat vieneet meidät paitsi ympäri Suomea myös Ruotsin ja Norjan erämaihin, Kuolan niemimaalle, Skotlanttiin, Bulgariaan, Tatravuoristoon, Pyreneiden vuoristoteille, Andalusian oliivilehtoihin, Armeniaan ja Syyriaan, juuri ennen kuin siellä syttyi sota. Aiemmat pyöräreissumme ovat kestäneet kolme neljä viikkoa. Olemme joutuneet syystä tai toisesta palamaan kotiin juuri, kun olemme alkaneet kunnolla päästä pyöräilytunnelmaan.

Eräänä kesänä pyöräilimme Georgiassa. Olimme polkeneet useita päiviä ylös Kaukasian vuoristoa pieneen kylään, jossa majoituimme mukavaan majataloon. Istuimme majatalon edustalla ja katselimme kylän menoa, kun portista astui sisään chileläinen perhe. Isä, äiti ja kaksi lasta Chilen pääkaupungista Santiagosta. Silloin sanoimme sen ensimmäisen kerran ääneen: olisipa mahtavaa polkea Etelä-Amerikan halki! ”Poljettehan pohjoisesta etelään, ei etelästä pohjoiseen niin kuin monet pyöräilijät tekevät. Siten tuulet ovat suotuisimmat.” Chileläisen perheen isän neuvo jäi kytämään mieliimme.

Kaikkia pyörämatkojamme yhdistää yksi asia: vapaus. Suurin vapauden tunne syntyy siitä, että kaikki, mitä päivittäisessä elämässä tarvitsemme, mahtuu pyörän etu- ja takatarakkaan kiinnitettyihin pyörälaukkuihin. Vaatteet, hygieniatarvikkeet, ruoka ja juoma, ruuanvalmistusvälineet, jumppakuminauha, pieni määrä välttämättöimpiä pyöränkorjaus- ja huoltotarvikkeita sekä makuupussi, makuualusta ja teltta majoittumista varten. Kolmeen laukkuun mahtuu itse asiassa varsin paljon tavaraa. Mutta jos tavaramäärän suhteuttaa siihen tavaravuoreen,

joka meillä ja monella muulla suomalaisella on kodissaan, on se hyvin pieni. Pyörämatkailija konmarittaa luonnostaan.

Tavaran vähyys tekee elämästä yksinkertaisempaa, selkeämpää ja kiireettömämpää. Reissun alussa tavarat hakevat paikkaansa. Parissa päivässä oppii kuitenkin muistamaan, mistä hammasharja, otsalamppu, alushousut tai lusikka löytyvät. Kun mukana kulkeva omaisuus on vähäinen ja suurimman osan päivästä viettää ulkona, tulee ajatuksesta kirkas. Ja vaikka kohdalle ei sattuisi se kaikkein terävin päivä, pyörämatkailija ei kannu mukanaan joutavia murheita. Pitkällä reissulla ehtii tehdä matkan omaan sisimpään. Kuinka reagoin, kun kohtaan vastoinkäymisiä, olen väsynyt tai kohdalle tulee jotain uutta ja ennen kokematonta?

Pyöräillessä emme ole sidottuja aikatauluihin. Poljemme niin pitkään kuin huvittaa. Päivän pituus toki rajoittaa polkemista varsinkin maissa, joissa ei ole turvallista liikkua ulkona pimeään aikaan. Suomen valoisassa kesässä kellonajalla ei ole väliä. Jos ei huvita polkea, pidämme välipäivän ja lepäämme tai käymme välillä patikoimassa. Innostuneimmankin pyöräilijän on kuitenkin syytä välillä pitää palauttavia lepopäiviä. Pyörämatkalla liikunta tulee luonnostaan ilman erillistä iltalenkkiä. Joskus on oltava valmis venymään, vaikka totuttu päivärutiini menisi sekaisin. Kun matkantekoon näkee vaivaa, tuntuu myös perillepääsy arvokkaammalta ja ansaitummalta.

Pyörällä matka etenee nopeammin kuin kävellen mutta hitaammin kuin autolla tai junalla. Maisema vaihtuu, mutta sitä aistii eri tavalla kuin silloin, kun ympärillä on peltikuori. Tuuli hivelee poskipäitä tai piiskaa ne punaisiksi. Silmät ahmiivat maisemaa, ellei sade sumenna ajolaseja. Juomapullon mehu kostuttaa kielen, ohipyyhältävän rekan tomu tarttuu kurkkuun ja maistuu metallilta. Tien varren elämä musiikin ja liikenteen

pauhusta kirkonkelloihin ja kukonlauluun kantautuu korviin. Sieraimet laajenevat kukkien tuoksusta, nenä nyrpistyy eltaantuneesta raadosta, jonka ympärillä haaskalinnut juhliivat. Tangon takana aistit ovat avoinna, maailman näkee kirkkaammin ja tarkemmin. Maisemaa voi ahmia ohikiitävänä yleisnäkymänä tai hidastaa ja keskittyä yksityiskohtaan, kuten tien varressa istuskelevan mamman mekon kuvioihin tai kukkaniityn värikirjoon. Pyörämatkailu on rikasta mutta riisuttua.

Mielessäni mylläsi samanlainen innostuksen ja kauhun sekamelska kuin tammikuussa 2014, jolloin otin ensiaskeleitani yrittäjänä. Pääni kuhisi ideoita. Kävin niihin käsiksi rohkeudella, jota näin jälkikäteen jopa ihmettelen. Samalla tunsin epävarmuutta siitä, kuinka tulisin pärjäämään uuden ja tuntemattoman edessä. Kun valmistauduimme aiempia pyöräretkiämme huomattavasti pidemmälle matkalle kokonaisen mantereen halki, aika ajoin olkapäälleni hyppäsi höpöttäjä, joka kuiski korvaani lukuisia syitä siihen, miksi tutun ja turvallisen Lapin vaihtaminen vaaralliseen Etelä-Amerikkaan on yksinkertaisesti typerä idea.

Höpöttäjä: Eihän viisikymppinen, parhaassa työiässä oleva ihminen voi noin vain ryhtyä haahuilemaan ympäri maailmaa ilman päämäärää!

Minä: Miksei voi? Olen yrittäjä ja työni on sen luonteista, että on aivan sama missä päin maailmaa sitä teen. Ja vaikka en tekisi lainkaan töitä, en koe, että olisin jotenkin huonompi ihminen. Tiedän aivan liian paljon ihmisiä, jotka ovat tyytymättömiä työhönsä tai jotka ovat palaneet loppuun työssään. Eläminen ja kokeminen on minulla aina mennyt uran luomisen

edelle silläkin uhalla, että pari vuotta ”päättöntä” pyöräilyä ei näytä hyvältä CV:ssä.

Höpöttäjä: Olet juuri saanut selkäsi ja muun kroppasi toimivaan kuntoon. Miksi lähteä tietien tahtoen taas rikkomaan ne?

Minä: Jos jäisin kitisemään jokaista vaivaa, ei kotisohvalta tarvitsisi juuri poistua. Olen tehnyt valtavasti töitä sen eteen, että selkäni on hyvässä kunnossa ja kehoni toimii muutenkin kohtuullisen moitteettomasti. Suurin motivaatio itseni kunnossa pitämiseen on se, että pystyn tekemään niitä asioita, joita haluan. Jos jotain kohtaa kolottaa, tiedän, mitä tehdä. Liike on useimmiten paras lääke.

Höpöttäjä: Onko pakko lähteä juuri pyörällä?

Minä: Pyöräillen ympäristöä tarkkailee ihan eri tavoin kuin esimerkiksi auton kyydistä. Siinä maailma tulee sananmukaisesti iholle. Rakastan myös sitä yksinkertaista elämäntapaa, jossa kaikki arjessani tarvittava mahtuu pariin pyörälaukkuun. Liikunta tulee bonuksena mutta ei ole reissun itseisarvo.

Höpöttäjä: Ethän sinä osaa kunnolla espanjaa, ja englannilla siellä ei pärjää.

Minä: Mutta osaan kuitenkin riittävästi! Harva meistä puhuu vieraita kieliä täydellisesti. Sitä paitsi tässähan tulee samalla hyvä kielikylpy.

Höpöttäjä: Säästösi sulavat tien tomuun. Eikö olisi järkevämpää hankkia vaikka suurempi asunto?

Minä: Jos en ihan väärässä ole, kulutan reissussa vähemmän kuin kuluttaisin Suomessa. Itseni haastaminen ja maailman ihmettely pyörän selästä rikastuttaa minua huomattavasti enemmän kuin asunnon lisäneliöt. Asunnosta saa sitä paitsi suuremman jo sillä, että luopuu tavarasta eikä haali sitä lisää. Eikä reissu vaadi silmitöntä shoppailua, sillä aion lähteä niillä varusteilla ja vaatteilla, jotka minulla jo on.

Höpöttäjä: Mieti, mistä kaikesta joudut luopumaan! Et pääse pilatekseen, uimahalliin, teatteriin tai avantoon, jotka tuottavat sinulle iloa arjessa. Entä syöminen? Perulaisesta pikkukylästä ei varmasti löydy samaa syötävää, mihin olet kotona tottunut.

Minä: Tuttuun ja turvalliseen on helppo tuudittautua. Nyt haluan ravistella rutiinejani. Enkä sitä paitsi ole muuttamassa maakuoppaan, vaan noita samoja arjen iloja voin varmasti toteuttaa toisessa muodossa matkan ajanakin.

Höpöttäjä: Jos sinulla olisi lapsia, et varmasti lähtisi minnekään!

Minä: Sitä ei voi tietää, kun minulla ei ole lapsia. Mutta tunnen ihmisiä, jotka ovat asuneet alaikäisten lasten kanssa talven Siperiassa, retkeilleet taaperon kanssa teltassa ja polkeneet lapsi kyydissä halki Euroopan. Usein suurin haaste on meidän aikuisten viitseliäisyys.

Höpöttäjä: Siellä on vaarallista. Voit jäädä auton alle, ajaa rotokoon, tulla ryöstetyksi, irtokoira puraisee, sairastut zoonoosiin.

Minä: Kotona voin tippua ylähylylle kurkotellessani tuolilta, iskeä pääni ja kuolla. En voi elää elämäni pelossa. Totta kai olemme varautuneet esimerkiksi ottamalla kaikki tarvittavat rokotteet emmekä aio ottaa mitään järjettömiä riskejä. Sitä paitsi minusta tuntuu, että monet pelot ja ennakkoluulot joutuvat pitkälti siitä, että tunnemme Etelä-Amerikkaa niin huonosti. Haluankin reissun aikana murtaa omia harhaisia ennakkokäsityksiäni ja oppia ymmärtämään sikäläistä elämänmenoa paremmin.

Höpöttäjä: Eikö ole itsekästä lähteä noin kauas? Entä jos läheisillesi sattuu jotakin?

Minä: Itseäni enemmän olen huolissani läheisistäni, että sikäli kysymys on ihan aiheellinen. Maailma on onneksi teknisten laitteiden ansiosta nykyisin niin pieni, että tieto kulkee hetkessä.

Suomeen pääsee aina takaisin. Yhteydenpito ei ole kiinni väli-matkasta. Kyllä lähelläkin asuessa voi olla välinpitämätön läheisiään kohtaan. Minusta on tervettä itsekkyyttä uskaltaa mennä kohti omia unelmiaan.

Höpöttäjä: Miten parisuhteellenne käy, kun olette yhdessä päivästä toiseen kellon ympäri vieraalla maaperällä?

Minä: Tunnumme toistemme oikut ja metkut. Parilla aiem-malla reissullammekin olemme joutuneet tiukkoihin tilantei-siin ja olemme niistä selvinneet. Uskon, että tämä reissu vain vahvistaa parisuhdettamme.

Höpöttäjä: Mutku... ettekö vois lähteä sitku?

Minä: En halua upota sitkuttelun ja mutkuttelun pohjatto-maan suohon. Me lähdemme nyt!

Ostimme Etelä-Amerikan kartan ja ripustimme sen pienen kerrostalokaksiomme olohuoneen seinälle. Tuijotimme päi-vittäin Andien vuoristoa, joka kaartuu kartalla kuin selkä-ranka. Kartta oli aivan liian suurpiirteinen, jotta sen avulla olisi voinut tehdä tarkan reittisuunnitelman, mutta sellaista emme halunneetkaan. Olimme valmiita jättämään tutun ja turvallisen, hyppäämään tuntemattomaan. Enää tarvitsi ker-toa siitä muille.

Myimme automme ja yrityksemme, vuokrasimme asun-tomme. Kun kävin läpi asuntomme kaappeja, varastoa ja auto-tallia, törmäsin roinaan, jonka olemassaoloa en ollut edes muistanut. Oloni oli kuin oravalla, joka on ahnehtinut jemmoi-hinsa niin paljon käpyjä, ettei muista itseään omia kätköjään. Eteisen lipaston laatikko oli täynnä vanhoja kengänpohjallisia, käyttämättömäksi jääneitä silmälasia ja niiden koteloita. Ulla-

kolta löysin lahjapakkauksesta avaamattoman keittiövuokasetin. Autotallin perällä lojui liuta puolikkaita maalipurkkeja. Ostamme hyvin harvoin mitään uutta, mutta näytti siltä, että varastoimme vanhaa senkin edestä. ”Jospa sitä hyvinkin vielä joku päivä tarvitsee” -menteliteetti on näköjään kirjautunut DNA:hamme. Miksi on niin vaikea päästää irti vanhasta?

Kannatan ehdottomasti tavaroiden korjaamista ja käyttämistä loppuun. Esimerkiksi vanhasta pyöräilypaidastani tuli erinomainen, kun äitini vaihtoi siihen vetoketjun. Vanhat pyöräilykengät saisivat kelvata kunnes leviäisivät lopullisesti, ja sittenkin ne heitettäisiin pois vain, jos suutari ei saisi niitä korjattua. Paikatut sadehousut pitivät aivan hyvin vielä sadetta. Vaaleat retkeilyhousut eivät olleet enää kovin vaaleat, mutta olisi turvallisuussyistäkin parempi, että näyttäisimme vähän rääsyisiltä.

Hankin uuden sateenpitävän kuoritakin, koska vanhasta takista tuli vesi niskaan. Ostin myös kaksi merinovillaista alusasia. Tulisimme varmasti hikoilemaan normaalia enemmän ja pyykkäämään vähemmän, joten haisemattomat alusvaatteet olivat mielestäni paikallaan. Turvallisuudella – ah, mikä ihana tekosyy kuluttamiselle! – perustelimme uusien kännyköiden hankinnan: ne eivät menisi rikki, vaikka niillä hakkaisi rautanauloja, ja akun oli määrä kestää viisi päivää. Pyöräilypiireissä puhutaan usein omavaraisuudesta (englanniksi self-supported tai self-sufficient). Se tarkoittaa, että pärjää omillasi, ilman ulkopuolista apua, tiukoissakin paikoissa ja vaikka erämaassa. Mekin lankesimme tämän muotitermin loveen ja hankimme varavirtalähteen, jossa oli mukana pieni aurinkopaneeli. Aurinkopaneeli, kuten moni muukin muodin huumassa hankittu varuste, osoittautui kuitenkin turhaksi, sillä saimme ladattua varavirtalähteen verkkovirralla koko matkan ajan.

Uutta takkia ja kännykkää enemmän minulle tuotti iloa se, että sain lahjoittaa muille täysin käyttökelpoista tavaraa, jota en itse tarvinnut. Tulostin, skanneri ja laatikollinen tyhjiä mappeja löysivät uuden kodin paikallisen yrittäjän luota. Naapurin pikkupoika sai omakseen iPadin. Kirjahyllymme sisältö tyhjeni lähes puoleen, kun lahjoitimme ystävillemme kirjoja. Käyttämättömiksi jääneet vaatteet, kengät, astiat ja sählymailan veimme kierrätykseen. Selästä kellastuneen, aiemmin valkoisen urheilupuseron ja Ilkan reikäiset kalsarit nakkasimme roskikseen. Parikymmentä kiloa paperia päätyi silppurin kautta paperinkeräykseen. Vaikka emme olisi olleet lähdössä minnekään, olisi tämä suursiivous pitänyt tehdä tai hamsterinposkeni olisivat pian poksahaneet.

Löysin siivouksen keskeltä myös aarteita. Päiväkirjan USA:n vaihto-oppilasvuodelta, Aikuiset ystäväni -kirjan opiskelua ajoilta, siskontytön piirustuksen, johon taiteilija oli kirjoittanut nimensä oikealta vasemmalle, sekä liudan käsin kirjoitettuja kirjeitä, joita ei valitettavasti enää postilaatikoista tipahda. Näitä aarteita en nakannut menemään vaan jätin ne säilöön odottamaan rinnalleen uusia muistoja, joille ei voi laittaa hintalappua.

Maltoin tuskin odottaa, että kaikki arjessa tarvitsemäni mahtuisi kolmeen pyöräilylaukkuun. Ennen vanhaan ihmisillä oli työvaatteet ja pyhävaatteet, samoin pyöräretkeilijälle riittävät pyöräily- ja yövaatteet. En tuntenut luopumisen tuskaa vaan iloa.

Kirjoitin pyörämatkamme aikana Lapista Lattareihin -blogia (www.arctickick.com) helmikuusta 2022 toukokuuhun 2023.

Näin sain tallennettua reissumme tarinat ja tunnelmat tuoreeltaan. Suomeen palattuamme muokkasin blogikirjoituksia ja täydensin niitä uudella aineistolla tätä kirjaa varten. Viimeistelin kirjan käsikirjoituksen Äkäslompolossa. Henkinen ja fyysisen välimatka napapiirin pohjoispuolelta eteläiselle pallonpuoliskolle auttoi katsomaan pyörätaivaltamme kokonaisuutena, jonka eri ulottuvuuksia pureskelen yhä.

Joutilaat kilometrit ovat pyöräilyä ilman suorittamista, aika-taulua ja tarkkaa suunnitelmaa. Lähdimme matkaan ilman paluulippua, mikä mahdollisti kiireettömän etenemisen. Suunnittelimme matkareitin korkeintaan pari kolme päivää eteenpäin ja siltikin muutimme jatkuvasti suunnitelmiamme ja heittäydyimme vastaantulevaan mieli ja aistit avoinna. Joutilaat kilometrit veivät sivuteille, kyläteille, vuoristoteille, tietymättömille teille. Tie perille ei ollut suorin, nopein ja helpoin. Perillepääsy ei ollut edes olennaista. Matkanteko oli. Kiireettömästi polkien ehti ihmetellä maailman kauneutta mutta myös sen varjopuolia. Emme sulkeneet silmiämme luonnon raiskaukselta tai sosiaaliselta epätasa-arvolta. Emme halunneet rajata kokemusmaailmaamme vain kuviin, jotka näyttävät hyvältä Instagramissa. Joutilaat kilometrit eivät olleet aina helppoja ja mukavia. Välillä ne olivat raskaita, raastavia ja tylsiä, järjettömiäkin, mutta juuri siksi niin antoisia ja palkitsevia. Äksänä hotellihuoneessa makaaminen tuntui paljon ansaitumalta, kun sen eteen oli nähnyt vaivaa.

Käsissäsi ei ole matkaopas Etelä-Amerikkaan. Machu Picchun muinaisen inkakaupungin, Iguassun putoukset ja muut tunnetut nähtävyydet löydät muiden kirjoittamista teoksista. Et ole myöskään lukemassa kaiken kattavaa tietokirjaa, jossa syväluodataan Etelä-Amerikan maiden historiaa, politiikkaa ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Sen roolin jätän teivoteivaisille.

Enkä edes yritä teeskennellä biologia tai maantieteilijää, joka tuntee tämän valtavan maanosan luonnon monimuotoisuuden. Sen sijaan kirja täyttyy tarinoista, joiden kautta pääset tutustumaan Etelä-Amerikkaan tunnettujen matkakohteiden ulkopuolella. Pääset matkassamme Karibianmeren rannalta Amazonin latvavesille, Andien vuoristosta Tyynenmeren rannalle, Patagonian puhureista Atlantin sademetsään. Liki kahdeksantoista tuhannen tangon takana vietetyn kilometrin aikana pääsimme näkemään eteläamerikkalaista elämänmenoa todella läheltä. Toivon, että myös lukijalle välittyy paitsi pyörällä poljetujen kilometrien tuska ja hurmio, myös tavallinen arki maapallon toisella puolella.

Äkäslompolossa marraskuussa 2023

TUIJA KAUPPINEN

KARIBIANMERELTÄ KUUMIIN LÄHTEISIIN

Kaikki alkaa Kolumbiasta

Karibianmeren kostea helmikuinen kuumuus lävähtää kasvoilleni kuin saunan jälkilämpö. Jalkani ovat kahdeksantoista tunnin lennon jälkeen turvoksissa. En millään jaksaisi kinata taksinkuljettajan kanssa hinnasta. Kolumbiassa paljon aikaa viettänyt tuttavani on ohjeistanut meitä siitä, minkä verran kyydin lentokentältä majoipaikkaamme pitäisi maksaa. Kuljettaja katsoo pyörälaatikoitamme nihkeästi. Niiden kanssa hinta olisi kuulema korkeampi. Kun sanon etsiväni toisen kyydin, hinta onkin yhtäkkiä kohdallaan. Hyppäämme kyytiin.

Taksi sulautuu osaksi miljoonakaupunki Cartagenan loputonta liikennettä Avenida Santanderilla. Cartagena, virallisemmin Cartagena de Indias, on satamakaupunki Kolumbian pohjoisosassa. Se ei ole Etelä-Amerikan mantereen pohjoisin piste. Sitä varten meidän pitäisi matkustaa 650 kilometriä koilliseen Punta Gallinukseen. Meillä ei kuitenkaan ole erityistä tarvetta matkustaa ylimääräistä päästäksemme tiettyyn lähtöpisteeseen. Kun poljetavaa matkaa alkuperäiseen tavoitteeseemme, Etelä-Amerikan eteläkärkeen, on reittivalinnasta riippuen noin 13 000 kilometriä, eikä meillä ole muutenkaan mitään suoraviivaista suunnitelmaa, muutamalla sadalla kilometrillä ei ole niin väliä.

Lopun matkan puikkelehdimme katuvalottomilla kujilla. Kuljettaja ei tunnu löytävän perille. Hän pysähtyy kysymään kadun varressa tyhjää toimittavalta miesporukalta ajo-ohjeita. Mieleeni nousee karkea ajatus: entä jos he yrittävät porukalla ryöstää meidät?

Casa Veranitossa, talossa, josta olemme varanneet huoneen kolmeksi yöksi, on meitä vastassa nuori salskea mies. Parikymmenkiloiset pyörälaatikot, joihin on pyörien lisäksi pakattu teltta, makuupussit, makuualustat ja pyöränkorjaustarvikkeita, ovat Juanitolle kuin mikä tahansa matkalaukku. Hän tempaisee ne kainaloonsa ja taiteilee kapeita portaita pitkin yläkerran huoneistoon kuin ei olisi ikinä muuta tehnytään. Kysymme, onko lähitöllä ravintolaa. Juanito ehdottaa, että lähtisimme hänen mukaansa. Siitä ei olisi mitään vaivaa, sillä hän on joka tapauksessa menossa kuntosalille, jossa hän ulkomuodostaan päätellen käy ahkerasti.

Kun kävelemme yhdessä kohti vilkkaampia katuja, kysyn, onko Cartagenassa vaarallista. ”No dar papaya”, Juanito neuvo. Se tarkoittaa, että omaa tyhmyyttään ei kannata antaa varkaille tilaisuutta. Ei siis kannata levitellä rahojaan tai räplätä kännykkää

huolettomasti, niin että ohiajava moottoripyöräilijä nappaa sen vauhdissa mukaansa. Laitan kännykän housun vyötärönauhan alle ihonmyötäisen vyölaukun viereen ja vedän paidan helman päälle. En aio jaella papaijoita.

Kadun varren myyntikojut ovat kuin Prisma pienoiskoossa. Myynnissä on kaikkea vanupuikoista lukkoihin, paristoista maskeihin, aurinkolaseista ja muovisista leluista vesipulloihin ja arpoihin. Hedelmäkojujen tarjonnasta tunnistan papaijan lisäksi ananaksen, limen ja kookospähkinän. Monta värikästä hedelmää jää vielä opittavaksi.

Cartagena elää kansainvälisestä kaupasta ja matkailusta. Vanhan kaupungin muurien sisällä kuulee enemmän englantia kuin espanjaa. Se on täynnä amerikkalaisia eläkeläisiä. Pakenemme Getsemaniin, Cartagenan värikkäimpään kaupunginosaan. Kapeiden kujien kiviseiniä värittävät muraalit, ja kivi-jalkapuotien edustat täyttyvät tauluista, jollaisen voisi ostaa kotiinkin kaamosta karkottamaan. Amerikkalaiseläkeläiset vaihtuvat reppureissaajiin. Plaza de la Trinidadin laidalla seisovasta kirkosta kuuluu musiikkia. Istahdamme kirkon penkkiin hakemaan hetken helpotusta helteeseen ympäri kirkkoa tohottavista tuulettimista. Katolisen papin kädet viuhuvat villisti saarnan tahdissa. Välillä lauletaan akustisen kitaran säestyksellä. Ei ollut Liperin joulukirkossa yhtä vauhdikasta menoa, kun kävin siellä ennen matkaan lähtöämme isän kanssa.

Paluumatkalla majapaikkaamme törmäämme Juanitoon, joka on tulossa, mistäpä muualtakaan, kuin salilta. Mies treenaa kaksi kertaa päivässä seitsemänä päivänä viikossa. Syynä moisiin treenimääriin on työ valokuvamallina. Mallin töiden ja puinttien nostamisen välissä hän toimii majatalon talonmiehenä. Kiipeämme huoneistomme katolle ihailemaan miljoonakaupungin valomerta ja syömme papaijan.